

حکومه تا هه رێما کوردستانی - عیراق
وهزاره تا پهروهردی
رێقه به ریا گشتی یا پروگرام و چاپه مه نییا

پهروهردا ئیزدیاتی

پولا شهشی بنه رتهی

بهره نکر

خدر پیر سلیمان

پیدا چون

شهمۆ قاسم کهلو

ریمان هه سه ن جندی

خیری لیا س بو زانی

دهرمان خه له ف ههیدو

قادر هه سه ن عیدو

بزاره کرن لیژنه یه ک ژ رێقه به ریا گشتی یا پهروهردا دهوکی

مشهختی ۱۴۳۶

زایینی ۲۰۱۵

کوردی ۲۷۱۵

چاپا پینجی

ب دستووری خودی

پیشگوتن

ئیزدیاتی، وهک دینهکی دیرین، کو بیرو باوهرتین وی دزقرنه بهری چند ههزار سالان بهری زایینی، مخابن ههتا ئەفه بهری چند سالهکا ب تهرزهکی ریکوپیک خزمهتا وی نههاتیووکرن ،

ب دیزیا میژووی ژی پهیره و کهرتین ئیزدیاتی ههردهم تووشی دهردهسهری و کارهساتان دبوون، بهلی شکر زانیاری دینی و تیکستین پیروژ دسنگین خوراگرتین زهلامین دینیدا هاتنه پاراستن و خهلکی گشتی یئ ئیزدی ژی ب بهردهوامی ب وان ری و رهسم و رهوش و تیتالان رابوون. ههتا کو ئیرو ب ئەمانهت گههشتینه قئ سهردهمی. ههلبهت ئەو ههموو تشتت... ب شتوبهکی خام گههشتن، لی دهلوت سهری خه مخوران و دهزگههین چاپی و روزنامهفانی و راگههاندنی... ههتا راددهیهکی باش، فهژاندنهفه و فهژوارتن و بهلافکرن.

خزمهتا ههره گرنگا ژ ئیزدیاتی هاتیهکرن، ئەو بوو دهمی ل سالا ۱۹۹۶ وهزارهتا بهروهردهیا حکومهتا ههریتما کوردستانا عیراقی رازیبوون ل سهر خووندنا بابهتی ئیزدیاتی - ل قوتابخانین پتریا قوتابیین وان دئیزی - و ژ بووی چندئی لیژنین پهروردهیی یین بسپور دوارئ ئیزدیناسییدا هاتنه پیکتینان و دهست ب کاربوون و بابهتی ئیزدیاتی بو قوناغین بهرهت و نافنجی و نامادهیی هاتنه بهرههفکرن ، ب وی هیقیینه ئیزدیاتی وهک میژوو ، باوهر ، ئەدهب ... بکهفته دناف بابهتین پهیانگهها و کولیرتین ههریا کوردستانیدا.

قیجا دومئ لیژنین بهرههفکرنا بابهتی ئیزدیاتی دهست بکار بووین ، تشتتی ههر سهرهکی یئ ل پیشچا هاتیه وهگرتن ئەووو ، ئیزدیاتی ههر وهکی چاوا ههی دانینه بهر دهست ، نه وهکی چاوا دقتت.

لهومان کاری فان لیژنان ئەووو ، ئیزدیاتی ژ ههموو ئالیانقه وهگرن و ب گۆزهی قوناغین خووندنی و ئاستی هزری یئ قوتابیان دارین ، ژ بهر قئ بهکی سهنکی کاری کهفته سهر قافارتن و فهژوارتنی بی هیچ دهستکارییهکی یان بوچونهکا کهسایهتی . ههلبهت پیزانینین ل دۆر ئیزدیاتی یین دقان ههرسی قوناغاندا (بههرت و نافنجی و نامادهیی) هاتین نه دسهرحمینه و ریبی ل فهکولهان ناگرن کو خهبتینی دئیزدیناسییدا بکهن ، چونکی ئیزدیناسی ب چند فهکولین و پهرتوکان تهمامنابت و چند کار ل سهر بیتهکرن هشتا یئ کیمه .

ب ههلهکهفتنا خواندنا بابهتی ئیزدیاتی ل ههمو قوناغا ئەم وهک ماموستایین ب بهرههفکرنا ههر سی قوناغان رابووین ب شانازیهه دیرین و خوبا دکهین ، کو ههکه نهژ دامهزاندنا بنگهه لالش با و مه دهندرویی بنگههیدا کار نهکریا ، رهنه مه نهکریا ب

مەللەتەن كورد و بریاردان ل سەر خووندنا بابەتەن ئیزدیاتیە ل قوتابخانان ...
 خۆ بخۆ چەسپاندنا دروشمی (کوردستان مەلەندەن لیبۆرنا ئایینیە) .
 ھەلبەت مە ژ بو بەرھەشکرنا بابەتەن ئیزدیاتیە یە ھەر سۆ قوناغان ، مفاہیکە باش ژ
 بەلاھوکین ل دۆر ئیزدیناسیی ، ئەوین ب بەر دەستین مە کەفتین - ھەر وەسا ژ پیزانینین
 زەلامین دینی و خەمخۆران. و پێشنیاریەن ماموستایەن بابەتەن ئیزدیاتیە
 دپێژن... وەرگرتیە و نھۆژی ھیشیدارین ھەر خەمخۆرەکی تیبیننیەک ل دۆر بابەتەن
 ئیزدیاتیە یە ھەر سۆ قوناغان ھە ی ، ب گەھینتە مە تاکو دچاپین بژارە یین بیندا ل بەر
 چاڤ وەرگرن.

ھەلبەت ئەڤ پەرتوک بەری چاپکرنی مە دانایە بەر دەستین ھێژایان ل چقاتا رۆحانی و
 ئەوان ب کارەکی پیرۆز زانین و رازیبوونا خۆ ل سەر دەرپین، پاشی لیژنەکی ژ رێشەبەریا
 گشتی یا پەرودەدا دھوکی پێداچوونەک ل سەر کر و ئەوانژی رازیبوون ل سەر کر.

ل داویەن ریز و سوپاسیین مە بو: وەزارەتا پەرودەیا حکومەتا ھەریمەتا کوردستانی و
 رێشەبەریا گشتی یا پەرودەدا دھوکی و بنگەھێ لالشی یە رەوشەنبیری و کومەلایەتی و
 چقاتا رۆحانی یا ئیزدیان و ھەر ئایین پەرودەکی و خەمخۆرەکی پیزانین داینە مە .

ماموستایەن ریزدار...

- * ھەفت سەبەقین بەراھیب ژ ھەر قەولەکی یان بەیتەکی. بو ژ بەرکرنینە و تمامەتیا
 قەولی-بەیتی، بو راقەکرنینە، ل پە ی فەرھەنگوکان.
- * تیکستی ھەر دوعا یەکی بو ژ بەرکرنینە .
- * داکوکی ل سەر پەراویزان بیتە کرن.
- * بو بتر وەرگرتنا پیزانینان ل سەر ھەر بابەتەکی. ھیشیە ژیدەرین باوەرپیکری بیتە ب
 کارئینان.

لیژنا پێداچوونەن

ئىزدىياتى*

ئىزدىياتى ئاينەكى كەڭن ودىرىنە، ئەف چەندە ژى درى
ورەسمىن جەژنېن مەدا ودىروباو ەرو رەوشت ووتىتالېن مە
يېن رۆژانە دا خويادېت، چونكى پرائيا قان رى وورەسمىن نەو
ئەم پى رادېن دزقېنە بەرى ەزارەھا سالان، كول جەم مللەتېن
مىسۆپۆتاميا دەھاتنە پەپىرەو كرن.

ژ ئەنجامىن دەريازبوونا ئىزدىيان دگەلەك قوناغېن دژواردە،
ئەو ژى ژ بەر پەيدا بوونا بىروباو ەرو ئاينېن جۆراو جۆر،
ھندەك گوھۆرېن ب سەر بىرو باو ەرىن مەدا ھاتىنە، سەرە رايى قى
چەندى ئىزدىيا رەسەناتيا ئۆل و بىروباو ەرىن خو پاراستىيە.

ئىزدىيا ەەر ژ كەقندا ەزرا پەيدا بوونا ئەردو ئەسمان وروژ و
ھەيف وئاف وئاگر..... وديارۆكىن دى يېن سروشتى كرىە، و
بو ەەر ديارۆكەكى خوداوەندەك دەستنىشان كرىە، بەلى دوى
باو ەرى ژى دابوون كو ئەقان ەموو ديارۆكا ئافرىنەرەك ەھىە،
ئەو ەي قى كنىياتى ب رېقەدبەت وھىزو شىيانېن وى ب سەر

* مە ئەف بابەتە ب تەرزەكى گەلەكى كورت دارىژتېيە، دقوناغېن بېندا ب درىژى

بەحس لى ھاتىە كرنە.

هه موو تشتی دا دزالن :

یا خودی تو مه لکی عدرشایی
ل هه موو کارا ب ئاگایی
ب هه موو دلا توی هایي

ژ بهر کو ههر ئاینه کی تاییه تمه ندی و رهوشت و تیتال و فه لسه فه و
میتؤلؤژیا خو هه نه...
و ئیزدیان ژی، هزر و بیروبوچوون و رهوشت و تیتالین ... خو
بیین تاییه ت هه نه.

رهنگه ئیزدیا هندهک رهوشت و تیتال و بیروباوهر هه بن ههر
دهه مان ده مدا د دیانه ته کی دی ژیدا هه بن و به روژاژی قی
چه ندی، دبت ئیزدیان هندهک بیرو باوهر و ریو ره سم هه بن
دیانه تین دیدا نه بن. له و ما جوداهی دنیقبه را بیروباوهرین
دیانه تاندا تشته کی ئاساییه.

ئه م ئیزدی ب ری و ره سمین جه ژنین خو، ب رهوشتین خو
بیین روژانه ب قه ول و بهیت و قه سیده و دوعایین خو....
ددیارین، ئه قه هه موو ده ربینئ ژ دیانه تی مه دکهن، مه ئیزدیا
باوهرییه کا موکم ب ری و ره سمین خو هه یه وژ بهر قی ئیکئی
هه تا نهوژی پیگیریه کا موکوم پی دکهن، دسه ر قی چه ندی
ژی را ریزو به هایي ددهینه هه موو پیخه مبهرو دیانه تین دی.

فهردهنگۆك

عه‌رش : عه‌زمان

میسۆیۆتامیا : عیراقا که‌قن (دۆلا رافیده‌ین)

دیارۆك : دیارده

سروش‌ت : (طبیعه)

خوداوه‌ند : خودان

ئافرینه‌ر : (خالق)

هایى : هشیاری

پێگییری : (تمسک)

پرسیار

- پ ۱) ب نیشانا (✓) یان (×) به‌رسقا قان پرسیارین ل خواری بده:
- ۱- ئیزدیان ره‌سه‌ناتیا بیروباوه‌رین خو پاراستینییه.
 - ۲- بۆ ههر دیارۆکه‌کا سروشتی ئیزدیا، به‌ری خوداوه‌نده‌ک نه‌بوو.
 - ۳- ئیزدیاتی ئاینه‌کی که‌قن ودیرینه.
 - ۴- چ گوهورین ب سه‌ر بیروباوه‌ر وره‌وشتین مه‌دا نه‌هاتنه.
- پ ۲) سه‌به‌قه‌کا قه‌ولی بنقیسه، خویا بکه‌ت کو هیزوشیانین خودی ب سه‌ر هه‌موو تشتی دا دزالن.
- پ ۳) ئیزدیاتی دیانه‌ته‌کی که‌قن ودیرینه (قی چهندی گه‌نگه‌شه بکه).
- پ ۴) ئیزدی ب چی ددیارن؟

دوعایا هیقاری

دوعایا هیقاری : فەرزەکە ژ فەرزین تەریقەتیی .
بەری رۆژئاقا ئیژدی خۆ پاک و تەمیز دکەن ، و بو دوعاییی خۆ
بەرەهە فەدکەن ، بەری خۆ ددەنە رۆژئاقا و دەست ب دوعایا
هیقاری دکەن .
ئەقە ژ دەقی قی دوعاییی یە :

« ب دەستووری خودی »
یا سواری رۆژهلانی و رۆژئاقایی
تو بەدەیه خاترا دۆتی و دایی
تو مە خلاسکەیی ژ قەدایی ، ژ بەلایی ژ غەلایی
یا شیشم تول حالی مالا خۆ و مەژی بپرسی قی جاری

* *

تو بدهيه خاترا عدرش و كورسى
 گای و ماسی
 حهيات ل كورسى
 يا شیشم تول حالتی مالا خو و مه ژى پیرسى
 * *
 توو بدهيه خاترا لهوح وقه لهمه
 ههوا و ئادهمه
 عیسا بن مریمه
 يا شیشم تول حالتی مالا خو و مه ژى پیرسى ل هه موو دهمه
 * *
 تو بدهيه خاترا چدرخان و فه له كا
 هۆریان و مه له كا
 سوپا تاووسى مه لهك و چارده ته به قا
 يا شیشم تو پسیاره كا خیری ل مالا خو و مه ژى بكا
 * *

تو بدهيه خاترا به هشتی و دارى
 كاف و زمزم و مغارى
 سوپا ئیزی و بهیت ل فارى
 يا شیشم تول حالتی مالا خو و مه ژى ب پرسی ڤى جارى
 * *
 تو ب خاترا دورى كهى
 كاستى كهى
 نختیاری سوپا موخفى پى پرا سهراتى كهى
 يا شیشم تو پرسه كا مالا خو و مه ژى بكهى
 * *

تو بدەيە خاترا دورا سپيپه
مەلکى بىرپه
سورا ئىزپه
يا شىشم بو خاترا ديوانا سلتان شىخادى توو بو مالا خو
ومەزى بکەى هيقيپه
* *

تو بدەيە خاترا دورا سورە
کورسيا ب موره
ئىزدىن ئەمير و قوبلەت بدوره
يا شىشم ل بانگ وهاوريت مە بيتى، ئەى مەلکى ژوره
* *

تو بدەيە خاترا دورا زەرە
ئەردو ئەسمان و بەرە
يا شىشم توو ل بانگى مالا خو و مەزى وەرە
* *

تو بدەيە خاترا سووکا مەعريفەتى
مىرى ل بەر بەدلى دکەت خلمەتى
دەرويشى ب شەف و رۆژ دکەت عەبادەتى
هەر پىنج فەرزىت حەقيقەتى
شىخ و پير، هۆستا و مەرەبى و يارو برا بيت تاخرەتى
يا شىشم تو مەفەريپەکا مالا خو و مەزى بکە فى جارى
* *

تو بدهیه خاترا دو عاییت فه قیران
 ره به نیت بنی دیران
 یا شیشم تول مالا خو و مدژی بکه ی سه خبیران

* *

تو بدهیه خاترا عدرشتی ره حمانه
 مه لکتی جانه
 به حرا قودستی جانه
 یا شیشم، یا ژ ته دخوازین دین و ئیمان

* *

تو بدهیه خاترا عزراییل، جبراییل، میکایل، دهر دایل، شمقاییل،
 عه زازیل، ئیسرافیل
 نه ون ههر هفت مه له کیت کبیر
 به ری خاسا ب چه ندی به دیل
 دده ستا دا مفتی و کلیل
 در او هستاینه ل حزره تا مه لکتی جه لیل
 « نه م دکیمین و خودی یی ته مامه »

فهره نگوک

چهرخ : سه رده م
 دژتی و دایی : دژدا مه به ست (رژژو هه یفان)
 داری : دارا ل به هشتی
 سه خبیری : چاقدیری
 مه لکتی جانه : ئانکو خودی
 گای : مه به ست پی (عه رده)
 ماسی : مه به ست پی (ئاقه)

پرسپار

- پ ۱) ب نیشانانا (✓) یان (×) بهرسقا فان رستین ل خواری بده:
- ۱- پشتی روژئاقا دو عایا هیقاری دئیتته کرن .
 - ۲- بهری دو عایی دقیقیت خو پاک و ته میز بکه یین.
 - ۳- د دو عایا هیقاریدا مروژ بهری خو دده ته روژئاقا.
 - ۴- دو عایا هیقاری فه رزه که ژ فه رزین حه قیقته تی.

پ ۲) فان سه به قا ته و او بکه:

۱- تو بده یه خاترا عه رش و کورسی

.....
.....

۲- تو بده یه خاترا چه رخان و فه له کا

.....
.....

۳- تو بده یه خاترا له وح و قه له مه

.....
.....

لالشا نوورانی

لالش: په‌رستگه‌ها هه‌ره پیرۆزا مه‌ ئیزدیا‌یه، کانی‌ا سپی و
زمزم و نیشان و ئاقد و قوبین هه‌موو خاسین مه‌لی هه‌نه و
چه‌ندین ری و ره‌سمین دینی و جه‌ژنین مه‌ ئیزدی‌ان لی د ئینه
گیران. دبا‌وه‌ریا مه‌ ئیزدی‌ان دا لالش هیقینی عه‌ردییه

ئاڤ ژ دوری وهریا
بوو به‌حرو په‌نگیا
په‌دشی من مه‌رکه‌ب دبه‌ست و ل ناڤ گه‌ریا
* *
په‌دشایه وهر هه‌فت یاره
ل مه‌رکه‌بی دبوون سواره

دسهیرین ل چار کناره
ل لالشی سهکنین گۆتن: ئەڤه ههق واره

* *

پشتی چل سالی ب هژماره
ئهردی ب خۆرا نهگرت چهشاره
ههتا لالش دناڤدا نه دهاته خواره

* *

لالش کو دهاته
ل عهردی شین دبوو نهباته
پێ زهینی چقاس کنیاته

* *

پهرستگهها لالش دكهڤيته كوردستانا عيراقی ههر ژ كهڤندا
پهرستگهها هه ره پيروژ بوو، به لئ ل سه ر ده ميئن په يدا بوون
وبه لاقبوونا ديانه تين دي، گه له ك جاران ژ ده ستين مه ده ركه فتيه،
ده ميئ شيخادي هاتي جاره كا دي بو مه زڤرانده ڤه.

هه ژي گوتنييه، كو لالش پشتي شيخادي ژي چهند جاران ژ
ده ستی مه ئيزديان ده ركه فتيه، به لئ دو مایكی هه ر بو ئيزديان
زڤربه ڤه يه. ري وره سم و جه ژن و هه لكه فتيين مه ئيزديان لئ دئينه
گيړان وه كو: جه ژنا جه مایي، جه ژنا چلي هاقيني و جه ژنا چلي
زڤستانئ و مور كرن ب ئاڤا كانيا سپي و سه فه را ماستا و... هتد.
هه له به ت نه م ئيزدي ده ميئ ڤه ست دكه ينه په رستگهها پيروژا لالش، ل
نیشانين خاسا زياره تي دبن و دڤينه زمزمي و كانيا سپي و چاڤين خۆب
ئاڤا وان يا پاك و پيروژ ته ميز دكه ين.

كانيا سپي، كانيبه كا ئاڤا پاڤرو زه لال و پيروژه، ل

په‌رستگه‌ها پيروژا لالشه، ژ بهر پيروژيا ئاڤا ڦي کانپي، ههر
 ئيزدييه ک دڦيټ ب دهستي سهرده‌ري کانپي بيته مورکرن.
سهرده‌ري: خلمه‌تکارين نيشانگه‌هين خاس و چاکانه ل
 په‌رستگه‌ها پيروژا لالش.

فهره‌نگۆک

بخورا نه‌گرت چه‌شاره : جيگير نه‌بوو هيٺين : (خميره)

پرسيار

- پ ۱) نه‌قانه پيناس بکه :
- سهرده‌ري ، لالش ، کانپيا سپي
- پ ۲) دوو سه‌به‌قه بنڦيسه کو به‌حسي پيروژيا لالشي بکه‌ن.
- پ ۳) فان قالايان تژيبکه :
- ۱- جهي هه‌ري پيروزي مه ئيزديايه .
- ۲- دباوه‌ريا مه ئيزدياندا لالش ئه‌ردبیه .
- ۳- لالش ل سهر ده‌مي به‌لاڦبونا ژ ده‌ستين مه ده‌رکه‌فتيه .
- ۴- شيخادي هات و جاره‌کا دی بو مه زڦراندە ڦه .
- ۵- ري و ره‌سمين گه‌له‌ک جه‌ژنين مه ل په‌رستگه‌ها پيروژا لالش
 دئينه گيران وه‌کو : و

شہادا دینی

تیکہ ژ فہرزین تہریقہ تی دقیت ہہر ئیزدیبہک بہری بنقت
شہادا دینی خو بدہت:

ہہر تہوہ و ہہر تہوہ

نہ خوارنہ و نہ خہوہ

شہادا دینی من ب ناٹی خودی دبن رہوا.

* * * * *

شہادا دینی من تیک تہ للاہ

مہلک شپخسن حق حہیب للاہ

مہقلووب و مہرگہہ سہلا

* *

سلاقیت مہ ل لالشی، مہقلووبی، مہرگہہی

جووتیت قوبا، ل وی عہردی، عہردی ئیزدیخانہ،

سہر دکیشنہ بہر شیخادی، عہبادہ تی و سجوودہ تی

* *

سلتان ئیزی ئاتقاتا منہ

کانیا سپی مۆرامنہ

کاف ومغار وزمزم حہجا منہ

قولہت بدۆر قولہتا منہ

سلتان شیخادی پاشایی منہ

شیشمس مہسہبی منہ

بینایا چاقیت منہ

پیری منہ *
شیخی منہ
مہرہ بیی منہ
خودانی منہ

* *

نہ لجه مدو للا ژ نادیا
ڦاڦارتین ژ کافر و رافدیا
نہم هاڦیتینه سہر پشکا سونیا

* *

منہت کارین ژ میرا
ڦاڦارتین ژ کافرا و خہنزیرا
نہم هاڦیتینه سہر پشکا شیخان و پیرا

* *

منہتکارین ژ منہتی
ڦاڦارتین ژ کافرا ژ شرعہ تی
نہم هاڦیتینه سہر پشکا شیخی سونہ تی

* *

هہ کہ خودی کر ئیزدینہ
سہر ناڦی سلطان ئیزینہ
نہم ب نؤل وئہرکانیت خو درازینہ
« نہم دکیمین و خودی یی تہمامہ »

* دڦردا ہەر قوتابییہک بلا پیروشیخ و مہرہ بی و خودانی خو بیژت.

پرسپيار

پ ۱) قنّ سبه قنّ بخوونه وب باشنقيسه كا جوان بنقيسه:

ههر تهوه ، ههر تهوه

نه خوارنه و نه خهوه

شه هدا ديني من ب نائي خودي و تاوسي مهلك دبن رهوا.

پ ۲) قان سبه قا تهواوبكه:

۱- نه لجه مدوللا ژ ناديا

.....

.....

۲- منه تكارين ژ منه تي

.....

.....

۳- هه كه خودي كر ئيزدينه

.....

.....

پ ۳) په يقين ستوونا (أ) بگه هينه په يقين گونجاي ژ ستوونا (ب):

قوبله تا منه

مؤرا منه

مه سه ب ومه فه ري منه

په دشق منه

پاشايي منه

سلتان ئيزي

سلتان شيوخادي

قوبله ت بدور

- كانيا سبي

- تاوسي مهلك

- شيشمس

شه هدا و وئيمانيت منه

ژ خاس و چاکیت مه ئیزدیان

شیخادی

شیخادی پسی مسافری کوری سمایلی هه کاری یه
میژوویا ئولا مه گه له کا که فن و دیرینه، دگه له ک قوناغارا
دهربازبویه، هاتنا شیخادی بو ناث ئیزدیان قوناغه کا گرنه و
وهرچه رخانه کا میژووویی بوو .

به هرا پتر ژ ژیده رین میژووویی داکوکی ل وی چه ندی دکه ن کو
باپیژی شیخادی خه لکی ده قه را هه کاری بوو، ژ بهر بارودوخین دژوار
وژ نه چاری واری خو هیلایه و قه ستا وه لاتی شامی کریه و ل گوندی
بیته فاری ئاکنجی بوو .

پشتی ته ناهی قه گه ریا یه ده قه را هه کاریا، شیخادی ژ شامی،
قه گه ریا ده قه ری و هاته لالشی و ئیزدی ل خو جه ماندن و لالشی
نوورده نکر.

هه ی جانه، هه ی جانه

ئه و سلتانی میترانه

شیخادی ژ شامی دهاته

ل لالشی دکته خه باته

شیخادی دهرویشه کی خودیناس و خودان که رامهت و خودی دگه ل
کری بوو، گه له ک ئولدار و خاس و چاکین ئیزدیان لی کومبوون، پشتی
که رامهت و هه رین وی دیتین، شیخینیا وی په سه ندرن. هه ژیه بیژن
شیخادی چه ندین ری وره سم و حه د دسه د بو مه ئیزدیان دانان وه کو
سیسته می چینایه تی، کو ئیزدی کره سی چین (شیخ- پیر- مرید).

ل ساله ۱۱۶۲ی، ز قه ده م گوهاستییه و روحا وی چۆیه عه زمانا وه هر ل لالشی
قالبی وی هاتیه قه شارتنه و سندرکا وی یه دیاره .

فەرھەنگۆک

پسی	: کور
وەرچەر خان	: گھوربىنە کا میتھوی
جەماندن	: کۆمکرن
پەسەندکرن	: قەبوول کرن
قەدەم گوهاستن	: مرن

پرسیار

- پ ۱) ب نیشانا (✓) یان (×) بەرسقا قان رستین ل خواری بدە:
- ۱- تۆلا مە گەلە کا دیرینە.
 - ۲- هاتنا شیخادی بۆ ناڤ ئیزدیان وەرچەر خانە کا میتھوی بوو.
 - ۳- شیخادی ژ هەکاری هاتە لالش.
 - ۴- شیخادی ژ شامی ژ گوندی (بیت فار) هاتە لالش.
 - ۵- باپیری شیخادی خەلکی دەرە را شامی بوو.
- پ ۲) قان قالایان تژییکە:
- ۱- شیخادی ل سالا ی ز، قەدەم گوهاستیه.
 - ۲- شیخادی پسی
 - ۳- دەمی خاسا کەرەمەتا شیخادی دیتی شیخینیا وی
- پ ۳) سەبەقە کا قەولی بنقیسە بەحسە هاتنا شیخادی بۆ ناڤ ئیزدیان بکەت.
- پ ۴) شیخادی چی حەدوسە دو ری و رەسمین نوو بۆ ئیزدیان دانان؟

ئەو مەهدەرا ئیزدییا

دوعایا ئیزدیاتی

یا خودی رۆژا ته ئەساس دانی و چیکر
ته هه دو سه د و پینج فەرژید هه قیقه تی ژ مه را ژریکر
ئیزی سۆر ناڤی خوه لیکر.

* *

رۆژا سۆرا سونه تی کرن دیاره
ئه وه ژ مه را کرن واره
نوورا مه له کا هاته خواره
هه ر یه ک لسه ر کۆکا خوه گرتبوو واره.

* *

هینقینی سونه تی سپییه
سوړا وی ژ بهر دامانا ئیزییه
یا ئیزی سۆر تول مه و قی دینی بکه ی خۆیییه
تو مه خلاس بکی ژ نه خوشیییه.

* *

ئیزدیاتی مرازه،
ئیزی کاری راست ژ مه دخوازه،
ژیک کفش بن پسیت بازا.

* *

ئیزی ل خهوله یه، نهو محبی کاسا خوه یه

ٺه و ب كه سي نه يي هه و جه يه
ٺه و منه تڪاره ڙ ميٽري؛ ب ٺه ده ب، ٺه رڪان، ب هه يا.

* *

ٺيٽي ل خه وله بوو
ٺه و ب كه سي نه ي هه و جه بوو
ٺه و محبتن ڪاسا خواهه بوو.

* *

ٺيٽي ديي تي شفاعت هه
ڪان يا سڀي ڪر قبوله ته
ڪر قبوله تا دنن و ٺاخره ته.

* *

سونهت موره
پادشايي لال شهڪ ٺاڻا ڪر بوو ل ڙوره
رٽيا ٺيٽي دييا ب حيف و جهوره.

* *

سورا سونهتن هه بوو
ب پادشارا خه وله بوو
ڙ بهري چهندي ده م بوو.

* *

ٺه و سور ل وه هه دانين چيڪر
مه له ڪا نوتت ليڪر
روڙا عيدا هه جيا ڙ مه را ڦر تيڪر.

* *

تاوسي مه له ڪ بوو ٺيمان

مهلك شهرقه دین بوو دین
مهلك نادى بوو نۆل.
مهلك ئییزی بوو ئاتقاد
مهلك شه مسه دین بوو مه فدر
مهلك شیخ سن بوو شفاعت
شیخو به کر بوو مه ولا
مهلك فه خره دین بوو رتیه ر
نه وی رۆژی، ژ مه را دانین حه د و سه د.

* *

ئیزدی راهستان ب دوعایه
سورا ئیزی گه هایه
هنجییه سافی ئیزدی به
ئاگره دۆزه هیه نه گه هایه.

* *

ئیزدی ب عه مه لئ چاک گه هشتن به ندا ئیمانی
مه له که راهستان ل دیوانه
شیخو به کر ل سدر به ری سه کانه
شیشمس ژ ئیزدی یارا چرایه ل دیوانه
یا ئیزی تول مه بکی خودانه.

* *

هه رجه ئیزدی کار سافی ین ساف بن
هونیه ژ ناخره تی ب هیقی بن
هونیه ل دیوانا ئیزی بخوشی و شاهی بن
هونیه ل ناخره تی ب خوئی بن.

* *

ئاخره ت مالا هه قه

مهلهك راوهستان ل چارده ته به قه
ژ ئيزديارا داهر كر گريشانتي هه قه.

* *

ژ ئيزديارا نانين علمي باطني
په دشا ئيكي ب تني
هنجي ئيزديني نه يي سافي بي
دهري دوژي ژ وانرا فه كرى بي.

* *

بيژم وه گه لي سونه تي
هون دهستا به رنه دن ژ ته ريقه تي
دا مهلك شيوخ سن ل وه ب كهت شفاعه تي.

* *

ئه و بوو دوعا مه هده را ئيزيه
تاوسي مه لهك دا دهستي شيوخ فه خري ئاديه
يا ئيزي. مه ب ته هيقييه
تو مه خلاس كي ژ ته نگيا، ژ ته عليه.

* *

((ئه م دكيمن و خودي يي ته مامه))

فہرہہ نگوک

مہدہر : داخواری

پسیت بازا : کوریت جہلہ نک

شہ فاعہ ت : لی بوورین .

جوڑ : ب زہ حمہ ت

ئاتقات : پیر و باوہر

مہولا : نانکو والی

بہند : جیہ

بہری سکانی : ل جہی پیروڑ

تہ ربقہ ت : فہر زیت ری

تہ علگیا : نہ خوشیا

یا خودی یا تاووسی مہلہ ک

جهژنا بیلندی

ئهف جهژنه دکهفته ،ههفتیا دوویی ژ چلی زقستانی، ئانکو ههفتیا سیی ژ کانونا ئیکی یا روژهلاتی.
بیلندا پیرین پیرافات ب پینج روژان بهری بیلندا گشتیه ری ورهسمین فی جهژنی ب فی ئاویی دئینه کرن:

۱- گورکا گای : ل هیقارا جهژنی زارۆک وگهنجین گوندی مال ب مال دگهرن وهه مالک ئاگرهکی ژ رهشکی هلدکهت، خودانی مالی (جوتیار) دهوارین خوین جوتی، ل سهر ئاگیرا دبۆرینت وکابانیا مالی هژیر و میوژ وشه کرۆکا، دگهل هندهک گهنم وجههی، ب سهر واندا هلا دقیرت، ئهف ری ورهسمه بهری ههزاران سالا دهاته کرن.

۲- خوارین وهکی (کهشک وشلک وسهوک...) دئینه چیکن.

۳- سهبر دئینه سهرژیکرن.

۴- ژنک هندهک گوشتی سهبریی دگهل هندهک سهوک یان کهشکا دبهته سهر تریا، ل ویده ری ب سهر بهلنگازاندا بهلاقدهن.

۵- خهولیره دئیهته چیکن، ئهو ژی نانهکی تایبهته، ب روونی دئیهته قهستران، میوژهکی دناقدکهن، ژ نانی ئاسایی

ستوورتره، هیقارا جهژنی خهولیره دئیتته شکاندن، وپرت پرت دکهن ب قهدهر مروقیین مالی، ئەوی میویژ دبههرا ویدا ده رکهفت، دئیتته خهلاتکرن ورزقی مالی ل وی سالی ل سه پشکا ویه.

فهرهنگۆک

رهشک : بوتاف، گیایه که ل وهرزی هاقینی شیندبت و ههتا زقستانی دمینیت، زوو دسوژت و زوو قهدمرییت .
 کهشک : دهوی هشکرییه.
 شلک : ههقیهکی رۆنه دناف روونی و دوشاقیدا دقهلین.
 سهوک: (کلۆرا ب روون) نانهکی تایبهته رۆژین جهژنان چیدکهن.

پرسیار

پ ۱) ئەقانا پیناس بکه:
 ۱- گورکا گای
 ۲- خهولیره
 ۳- بیلندا پیرا
 پ ۲) قان قالایان تژییکه

۱- جهژنا بیلندی دکهفته ژ چلی زقستانی.
 ۲- ل جهژنا بیلندی خوارنپن وهکی (.....) چیدکهن.
 پ ۳) ری ورهسمین جهژنا بیلندی چینه؟ بژمیره؟

قهولئ زه بوونی مه کسور

ئهف قهوله به حسئ ئافراندا کنیاتی دکهت، دهمی خودئ
دلوقان دورهک ژ نوورا خو نژئی، ب فروارا خودئ مهزن دور
پژقی، ئاخ وئاف وئی وئاگر ژئ پهیدا بوون، خودئ مهزن
کنیات پی ئاڤاکر.

دیشان ئهف قهوله به حسئ پیروژیا لالشی وچاوانیا نژاندا
قالبی ئادهم ژ ئاخ وئاف وئی وئاگری دکهت و به حسئ گهلهک
پیخه مبهرین خودئ و پهیدا بوونا مروقی ل سهر دنیا بی دکهت.
ئهفه ژئ دهقی قهولئ زه بوونی مه کسوره:

« ب دهستوری خودئ »

زه بوونه کی منی دل مه کسوره
هه که ژ با عزیز مه لک فه خره دین بیتن دهستوره
ئه م دی مه دهها دهین ژ به حریت کوره

* *

زه بوونه کی منی کیم تاچه ته
هه که ژ با عزیز مه لک فه خره دین بیتن ئیجازه ته
ئه م دی ژ به حریت کور دهین ئوسفه ته

* *

ل من جهما دبوون بابزهره
دی ژ وی بهحرئ دهین خه بهره
تن ههینه دوریت جهوا ههره

* *

ل من جهما د بوون زهریابه
دی ژ وی بهحرئ دهین ته بابه
بهحره ودوره و میر ل ناغه

* *

مهدهها بدن ژ کتیر
تهختی تنی دبوو نه میر
نهوه عالم، نهوه خه پیر

* *

په دشی من دور ژیبوو
حسناتهک ژئی چیبوو
شاخا موحبه تی لیبوو

* *

لیبوو شاخا موحبه تی
ل دهستی سلطان ئیزی ههیه قهلهما قودره تی
نه لحه مدو للا نهز هاڤیتمه سهر پشکا سونه تی

* *

ناشقا نهو میر دیت و کرناسه
ژیک ئاڤارتن موحبهت و کاسه
کره رکنی چهندی نه ساسه

* *

کره رکن ورکنی
دور ژ هه ییه تی هنجنی
تاقت نه ما هلگری

* *

تاقت نه ما ل بهر ب سهبری
دور ب رهنگا خه ملی
سۆر بوو سپی بوو سه فری

* *

دور ب رهنگا گهش بوو
بهری نه ئهرد هه بوو
نه ئهسمان بوو نه عه رش بوو
کا پیژه من په دشی من ب کتیرا خوش دبوو ؟

* *

په دشی من کر خوش سو حبه ته
لیک روونشتبوون مو حبه ته
په دشی من ل وی دهری دانا هه دو سه ده

* *

په دشی من هه دو سه د ل وی چیکرن
شه ریهت و حه قیهت ژیک جهی تکر
سونهت مخفی بوو هنگی داهر کرن

* *

سونهت مخفی بوو هنگی کره دیاره
په دشی من حه قیهت دنا قدا هه ناره
گوتی: عه زیزی من، سونهت ل کوو بوو ل کوو گرتبوو واره ؟

* *

چی مه ولایه کی منی حوکم رهوا
مه رسووم نازل بوو ژجهوا
ب قودره تی سوپا سونه تی عالق وهستا بوو ل ههوا

* *

ب قودره تی عالق وهستا بوو سونه ته
وبره بهر په دشی خو ئیجازه ته
گوئی عه زیزی من حزره ت موحبه ته

* *

چی مه ولایه کتی منی حوکم گرانه
ل ناڤ وان دانا زور ته پرکانه
موحبه ت و غه زیزی نووری دانه وان ب نیشانه

* *

غه زیزی نووری باقه
دوو جه هوه ر که فتینه ناغه
ئییک عهینه ئیک چاغه

* *

ئییک عهینه ئیک به سهره
په دشی من دا دوری ب نه دهره
په دشا دزانت کی ل سهره وکی ل بهره

* *

په دشی من ره ب ل سه مه ده
ئهوی ئافراند بوون هه ر ههفت ملیاکه ته
پتی ئاڤا کرن دوژ و جننه ته

* *

پەدشایە وھەر ھەفت سوپیت خەولەنە
وئ رایەکی دناڤ خۆدا دکەنە
ئیقین دئ کنیاتەکی ئاڤاکەنە

* *

قەندیل ژ بانا نزلی، موحبەت کەفتە ناڤە
پەدشی من پئ ھلینا بوو چاڤە
کا بیژە من چی گۆتە دوپئ، ژئ وەریا بوونائە؟

* *

ئاڤ ژ دوپئ وەرییا
بوو بەحر وپەنگییا
پەدشی من مەرکەب بەست و ل ناڤ گەرییا

* *

پەدشی من ل مەرکەبی دبوو سوارە
پەدشایە وھەر ھەفت یارە
د سەیرین ل چار کنارە
ل لالشی سەکنین، گۆتن: ئەڤە ھەق وارە

* *

حەق وارە وسەکنین
پەدشی من ھیتقین ھاڤیتە بەحرئ، بەحر مەینین
دوخانەک ژئ دوخنی، ھەر ھەفت ئەسمان پئ نژنین

* *

پهدشی من ئەسمان بیراسته
موجبهت ژته قدا راسته
پهدشی من مهکان دانه ، تهخت فه گوهاسته

* * *

پهدشی من ل ئەسمانا کر بوو سه فهره
ئهو بوو چار سه فهر کر بوو کهر ب کهره
کره رکنی چهندی مه خبهره

* * *

ناشقا وهژی خه بهردا
شاخه کی دی ژئی بهردا
کره رکنی چهندی ئهردا

* * *

عهرد ما بووی بههتی
ب خدووده کی خه دتی
گو: عهزیزی من ، عهرد بی وی سوپی ناته بتی!

* * *

پهستی چل سالی ب هژماره
عهردی ب خوړا نه گرت هه شاره
ههتا لالش د نا قدا دهاته خواره

* * *

لالش کو دهاته
ل عهردی شین دبوو نه باته
پئی زهینی چقاس کنیاته

* * *

کو کنیات پی دزینی
چار قسمهت تیک هنجنی
ئاخه و ئاڤه و بایه و ئاگری
قالبی ئادهم ژئی نژئی

* *

ل شه مېوویی دانا ئه ساسه
ل ئینی کر خلاسه
پشتی ههفت سهده ساله، ههفت سوو هاتنه دوران و کاسه
ل چارشه مېوویی پری کراسه

* *

پشتی ههفت سهده ساله، ههفت سوو هاتنه هنداقه
قالبی ئادهم مابوویی بی گاقه
گوتنه: روحی، توو چما ناچییه ناڤه؟

* *

روحی گو: ل باوه ئاشقا وه مه علومه
هه تا بو من ژبانا نین شاز و قدوومه
نیڤه کا روحی و قالبی ئادهم زور تخوومه

* *

شاز و قدووم هاتن وهدری
نوورا موحه تی هنگفته سهری
روح هات و ل قالبی ئادهم ئیوری

* *

ئادەم ژوئى كاسى قەدخوار وقەدژيا
مەست بوو ھەژيا

گوشت لى ھورپيا ، خون تى گەپيا

* *

ئادەم ژوئى كاسى قەدخوارە
كەرامەتا وئى كاسى ھاتە ديارە
لەو ئادەم پىنگىزى ، پى دبوو شيارە

* *

پەدشى من رەب ل سەمەدە
ژ ئادەم وى دابوون جو قەتە
ژىك قاقارتىن ھەفتى و دوومللەتە

* *

بوو ھەدىلا نووحنى نەبىيا
قەومەك دى داهرىت ، ل دلى وان ھەيە زور كفريا
ئەوژى وئى ل خودى خو بنە ياخيا

* *

پشتى وئى ھىوانى
قەومەك دى داهرىت د دلیدا نامىنت خوفا ئىمانى
ئەوژى دى غەرق بن ب ئاڧا توفانى

* *

پشتى وان ھەدىلا
قەومەك دى نازل بت ژ قەندىلا
وئى ل ناڧ داهرىت براھىم خەلىلا

* *

براهیم خلیل ژ نوقته که سادقه
ب سنی حهرفا دبوو مولتهقه
ههتا خودی خوئناسکر ب ههقه

* *

ههتا خودی خوؤب ههق ناسکر
دگهل تازر ونه مروود وسه نه ما باسکر
لهو گیانی خوؤ کفری خلاسکر

* *

پشتی وان خه لیلولایه
عیسایه وموسایه
مه حمه دی نوو کامله
موجهه تا وی دی هنگفته هنده ک دله

* *

چهند به دیل هاتن وبوهوری
چهند خاس هاتن، من هژمیری
ئهو سلتان ئیزی یه، تاجه ژ ئهول ههتا ب تاخری
« ئهم دکیمین وخودی یی ته مامه »

فدرهه نگوک

زهبوونی مه کسوور	: تیڭه هشتیڭی دینی
بابزهر	: دیندار
حکم رهوا	: ده ستهه لاته کا ریزان
تخووم	: تخووب - سنوور
ئیوری	: جیگر بوو
سلتان ئیزی	: خودی
جهی کرن	: جودا کرن

پرسیار

- ۱) سه به قه کا قه ولی بنقیسه به حسنی دوری بکته.
- ۲) قه ولی زهبوونی مه کسوور به حسنی چی دکته؟

كراس گوهورين

بن ئادهمو ههزار سالی تهمام كهی
میریاتیئ ل شهرقی ههتا ب شام كهی
رۆژهكئ ههر دی ژ كاسا مرنئ تام كهی

دهمئ مروڤ ل جیهانی دژیت، دڤیا بو ئاخرهتی کار بکهت
ههر وهک چاوا بو دنی کاردکهت، چونکی مروڤ، چه ند سالا
بژیت به لنگاز بت یان دهوله مه ند، بچووک بت یان مه زن ، میر
بت یان فه قیر ههر دی رۆژهكئ ژ كاسا مرنئ تام كهت ودئ
زڤرته بهر دهستین ئیزدانی دلۆقان.

مه ئیزدیان باوه ری ب مرنئ ههیه ودبیزین (مرن ههقه)،
دهمئ كهسهك دمرت (له شئ) وی بن ئاخ دکهن، به لئ
(گیان)ئ وی ههر دمینت ودچته سهر پرا سه راتی وب
تهرازووا هه قییئ دئیته دادگه هکرن، هه که خیرین وی ژ
گوننه هین وی پتر بوون دی كهفته ئالیئ به هشتئ و جار هکا دی
وب کراسه کی دی دی قه گه رت ، به لئ هه که گوننه هین وی
گیانی ژ خیرین وی پتر بوون، دی كهفته ئالیئ دۆژئ وزه بیئنی
دی ئازیرن هه تا پاک دبت، پشتی هنگی، ئانکو پشتی سزایی
خۆ وه ردگرت و پاک دبه ته قه جار هکا دی دزڤرته قه دنی ودبیزنه

قئى چەندى (كراس گوهۆرىن).
 گەلەك جاران ژى دىيژنە (مرنى) قەدەم گوهاستن. قئىجا بلا
 مروڤ دژيانا خۇدا، يى خىرخوازو راستگو و خودىناس و كار پاقر
 وزمان خۇش بت، هەتا كو پشتى مرنى نەبتە گرتىي دەستىن
 زەبىنيا و دئاگرى دۆژىدا نەسوژت، هەر وهكى دقەولى (سەرە
 مەرگى) دا، ديار دبت كو چاوا گيانى نەباش دئىتە سزادان. ئەف
 قەولە ل سەر گوپرا مرى ول دەمى تازىي دئىتە گوتن :
 و ئەقە چەند سەبەقەنە ژ قەولى سەرمەرگى

« ب دەستورى خودى »

رۆژەكى ژ رۆژانە

خەلكى عىرفى زانە

هلوون ژ مرنى ب دەن بەيانە

* *

خەلكى عىرفى زانە وەرن

ل ئان بەيانا بىفكرن

ب خو سترەكى ژ مرنى بگرن

* *

ژ بانا نازل بوو ئەو سوپە

نەسىبەك ئافراند بوو ب مەرە

ئەمى درازىنە هەكە هەندەكە و هەكە پرە

* *

خودىيوىي پر كەرەمە

شفقەتا تە هەبت ل بن ئادەمە

تە ئەم راكرىنە سەر قەدەمە

* *

ل سەر قەدەما دېهەزم
ل سوپا مېرى خۆب لەزم
بەسپۆرى بابى خۆ ئەزم

* *

چى مالەكا ب راي و تەكبىر
لى دئىورىن جۆقە تىت فەقىر
قېپرا ھەبوو نىشانا مېر

* *

بەندەكى تەمەيى زەبوون
تە ئەز دام ژ عەردەكى نەبوون
خېرو شەرل بن دەستى تە بوون

* *

ب تە دەم خېرو شەرا
ھىمەتا تە ھەبت ب منە پرا
دەعوە دارم ب ناقتى تەپرا

* *

عزرايىل پەرى ب كورم
ھاوپى شارا دفرم
ئەز نەھاتىمە نۆبى ل كەسى بگرم
ئەز ھاتىمە باب و پسان ژىك ب بېرم

* *

كەرەمكەن و دەنگ ھلىن
تەرقىنى ل سەر من بخوين
ناقتى خودى و تاوسى مەلەك ل سەر من بىن

* *

بن ئادەمۆ، ئەم ب خۆ خێرین
ئەم رازداریت جەبێرین
ئەم خودانتی خێرا نا ئازیرین

* *

ئەو بوو علمی قاتی
زەبێنیا ئەز برمه سەر پرا سەراتی
ئەو بوو جییی خودی لی دکەت شفاتی

* *

ئەو شفات یە وەیه
پرا سەراتی ئالیەک بەهشته، ئییک تاربیە و ئییک دۆژەیه
هاوەکا یاروبریت ئاخەرەتی سەرگۆننەهکاریت برا هەیه

* *

ئەو شفاتا ب نیشانه
پرا سەراتی، ئالیەک بەهشته، و ئییک دۆژەیه و ئییک دوخانه
هاوەکه یاروبریت ئاخەرەتی سەرگۆننەهکاریت برا نه
(ئەم دکیمین و خودی یی تەمامه)

قه‌ره‌ه‌نگوک

عیرف : شاره‌زا

ستره‌کی : چهند پیتزانینا

نازل بو : هاته خوار

قه‌دهم : پی

زه‌بوون : دیندار (شکه‌ستی دینی)

ده‌عوه دار : گرپدای

ژتیک بی‌رم : ژتیک قه‌کم

رازدار : خو‌به‌خش

شفات : لیبورین

پرسیار

- پ ۱) کراس گوھوړپښ چيپه؟
- پ ۲) ب نيشانا (✓) يان (×) به رسقا فان رستين ل خواري بده:
- ۱- ئەم ئيزدی د بيژين مرن ههقه.
 - ۲- قهولي سهره مه رگي ل سهر گوړا مری دئيته گوتن.
 - ۳- گيانی نه باش د باوه ريامه دا دئيته سزادان.
 - ۴- دهمی مروث دژيت دقیت بو ئاخره تی کار بکته.
- پ ۳) فان سه به قا ته واو بکه:

۱- خه لکي عيرفي زانه وهرن

.....

.....

۲- ژبانا نازل بوو نهو سوړه

.....

.....

ژ خاس و چاکین مه ئیزدیان شیخ ههسهن

شیخ ههسهن : ئیکه ژ خاس و چاکین مه ئیزدیان، ل سالا (۱۶۹۴) زل لالشی هاتیه دنیا یی، شیخ ههسهن پسی شیخادیی دووییه، پشتی بابی خو شیخینی ومیریاتیا ئیزدیان کریه .
شیخ ههسهن : زانایه کی بلیمهت و وژیر بوو، پرانیا مشورین پیرا ب هاندانا وی هاتینه نقیسینه.

ئه م ئیزدی هندهک سه خله تین
په دشای ددنه خاسین خو
له وما دبیزنی مه لک، ههر
ژ بهر هندی دی بینین
گه له ک جارا نابیزن شیخ
ههسهن به لکو دبیزن
(مه لک شیخسن) دناڤ
مه ئیزدیانده ب خودانی
قه له می دئیتته ناسین.
ژ بهر خه بتین ورۆلی شیخ
ههسهن د ئیزدیاتی ده،

به دره دین پاشایی مووسل ژئی ترسایه ورکمانا وی کریه .
ل سالا (۱۲۴۶) ز شیخ ههسهن قه ده م گوهاست.

فەرھەنگۆک

مشوور : دەستتقیس (مخطوطه)

خەبتین : بزاقکرن

رکمانه : ھەقپکی

قەدەم گوھاست : چۆ بەر دلۆقانییا خودی

پرسیار

پ ۱) شیخ ھەسەن کییە ؟ کەنگی میریاتی و شیخینیا ئیزدیان کرە ؟

پ ۲) بەرسقا فان رستین ل خواری بده ب نیشانا (✓) یان (×) بده :

۱- دبیژنە شیخ ھەسەن مەلک شیخسن .

۲- ئیزدی پیروزیی ددەنە خاسین خۆ .

۳- بەدرەدینی موسلی ژ شیخ ھەسەن ترسیایە .

۴- ل سەر دەمی شیخ ھەسەن دەستھەلاتا ئۆلی کەفتیە دەستی

بنەمالا قاتانیادە .

پ ۳) فان قالایان تژییکە :

۱- شیخ ھەسەن ل سالا هاتیە دنیا یی

۲- شیخ ھەسەن زانایەکی و ژیر بوو

۳- ل سالا شیخ ھەسەن قەدەم گوھاست .

تاووس و تاووس گیزان

تاووس: ئیکه ژ نیشانیین
 پیروژین مه ئیزدیان،
 ئالا ئیزدیایه، برهنگی
 تهیر تاووس هاتیه
 دروست کرن. **تاووس گیزان**
 ری ورهسمه که ههر ژ که قندا
 دناث ئیزدیاندا دهاته
 گیران کو سالی دوو
 جارا، میری ئیزدیان*
 و ئیختیاری مه رگه هی
 * ههر سال دهستکه کا
 قه وال و دیندارا دهست
 نیشان دکهن کو دگهل
 گه را تاووس بن-

*- میری شیخا: میری ته قایا ئیزدیانه و سه روکی جقاتا
 روحانیا ئیزدیانه، کار و بارین دینی و دنیایی یین ئیزدیان ل
 ژیر دهسته لاتا وینه. و باعدری جهی تارکنجیبونا میرایه.

***- ئختيارى مەرگەھى :** ئانكو (بابى شىخ) سەرۆكى رۆحانى يى ئىزدىبايه ،
 دقيت ژ بنه مالا شىخين شىخ فخر بت ، مەزن ورېھسپيىن ئىزدىيان ب بەرھەقبوونا
 ميرى شىخا ، بابى شىخ ھەلدېژىرن ، ھەتا يى ساخە ژى ھەر بابى شىخە . و
 ژئەركين بابى شىخ : دقيت ھەر دوو چلپن : زفستانى ھاقىنى ب رۆژى بت ھەر
 سال ل ناڧ ئىزدىيان بگەرېت وقەول وزانىارپيىن دىنى نىشا وان بەدەت .

قەوال ئەو كەسن يى جل و بەرگ و پلەيە كا تايبەت ھەين
 دناڧ ئىزدىبانده ، ژ كەڧندا ھاتىنە دەستنىشانكرن (و ھك
 بنەمالە) دگەل تاووسى ل ناڧ ئىزدىيان دگەرن ، قەول وبەيت
 وقەسېدىن دىنى ژ ئىزدىبانرە روون و شرۆڧەدكەن ، شىرەت و
 تەكبىرال خەلكى دكەن وتفاق و تەبايى موكم دكەن . دەڧ
 وشبابا دژەنن ، خىرو خىراتا ئىزدىيان كوڧمىدكەن و دبەنە
 پەرستگەھا پېرۆزا لالش .

دەڧ وشباب چىنە ؟ سازىن تايبەتن ، قەوال دگەل گەرا
 تاووسى ول رۆژىن جەژن و ھەلكەڧتان ل پەرستگەھا پېرۆزا
 لالش دژەنن ، بەيت وقەسېدىن دىنى دگەلدا دېيژن .

تاووسىن ئىزدىيان ئەڧەنە :

ئىزدىيان ھەڧ تاووس ھەنە ، ھەر تاووسەك بو دەڧەرەكا
 ئىزدىخانپىيە .

۱- تاووسا عەنزەل	بو دەڧەرا شىخان
۲- تاووسا شنگال	بو دەڧەرا شنگال
۳- تاووسا ھەلب	بو دەڧەرا ھەلب
۴- تاووسا خالتيا	بو دەڧەرا خالتا

- ۵- تاووسا زۆزان بۆ دهقهرا ههكارى
 ۶- تاووسا مسكوفا بۆ ئيزديين ئهرمه نستانى
 ۷- تاووسا ته وريزى بۆ دهقهرا ته وريزى

ههژى گوتنييه، كو نوكه بتنى دوو تاووس: (تاووسا عهزهل) و
 (تاووسا شنگال) دناف مهدا دئيته گيران، ئهوين دى ژ
 ئه نجامين بارودوخين دژوار بهرزهبوينه.

پرسيار

- پ ۱) ئه قانه پيناس بكه.
 تاووس، ميرى شيخا، ئختيارى مهرگه هى، قه وال، ده ف وشباب
 پ ۲) مه ئيزديان چهند تاووس هه نه؟ بژميره؟
 پ ۳) نوكه چهند تاووس ل ناف مهدا مائنه؟
 پ ۴) بوچى تاووس ل ناف ئيزديان دئيته گيران؟
 پ ۵) هنده ك ژ ئهركين بابى شيخ بژميره؟
 پ ۶) رستين خه له ت دروست بكه:
 ۱- تاووسا زۆزان بۆ دهقهرا ئهرمه نستانىيه.
 ۲- تاووسا مسكوفا بۆ دهقهرا شيخانه.
 ۳- تاووسا عهزهل بۆ دهقهرا خالتيايه

جهژنا سهر سالی

ئهف جهژنه گهلهکا کهفن و دیرینه وهه بوونا قی جهژنی دناف مه‌دا، دیرینیا ئیزدیاتی خوبا دکهت، و دپیژنی چارشه‌مبوا سوژ ئهف جهژنه دکهفته چارشه‌مبوا ئیکئی ژ مه‌ها نیسانا روژهلاتی، وری وره‌سمین قی جهژنی ئه‌قه‌نه:

۱- بهری جهژنی ب نزیکی هه‌یقه‌کی هه‌موو مالین ئیزدیان (هیکا) کو‌مدکه‌ن.

ب- هه‌یقارا جهژنی (روژا سی شه‌مبووی)

۱- سه‌وکا دپیژن و هه‌موو مالین گوندی وان سه‌وکا ل هه‌ف دگپن، تا‌کونانی وان تیکه‌لی ئیک بت..

۲- هیکا دکه‌لینن وره‌نگا وره‌نگ دکه‌ن.

۳- ژنکین گوندی دچنه گورستانی و دیسا سه‌وک و هیکا ب سهر ئیک و دوودا به‌لا‌فدکه‌ن، ب خیرا مرپین خو، بارا پتر ژ فان سه‌وک و هیکا دده‌نه مرو‌قپین به‌لنگاز.

۴- زه‌لامین گوندی دچنه به‌ر مه‌زارگه‌هی خاسی گوندی و مجپور قه‌ولا ژ وانرا ریزدکه‌ت.

۵- زاروک وگه‌نج به‌ر ب ئاقاری دچن و کولیلکین سوژ بین نیسانی و گیایی (کاری) یی دئینن، وژ به‌ر پیروژیا جهژنی، ئیزدی وی روژی نابیژنه قی گیایی کاری ژ به‌ر تیریا وی، به‌لکو دپیژنی (بیناف).

٦- ل په‌رستگه‌ها پيروزا لالش، چرايا قيدخين و قه‌ول و به‌يتا ب ريزدكهن

ج- سبه‌يكا جه‌زني (روژا چارشه‌مبوويي)،

١- به‌ري تيشتي كابانيا مالي قه‌فده‌كي ژ (كوليكل

وبيناقي دگه‌ل قالكين

هيكين ره‌نگا وره‌نگ)

ب ئاخى يان ب

هه‌فيري، ب سه‌رده‌رين

خانيا قه‌دكهن.

٢- ده‌مي تيشتي، هه‌ر

ماله‌كا په‌ز هه‌بت

سينيكين ماستي ب

سه‌ر ده‌رو جيناراندا

به‌لاقدكهن وئو مالا

ژيرا ماست دچت

هنده‌ك هيكين ره‌نگا

وره‌نگ ده‌ته‌ه وي

- کەسێ ماست ژێرا ئینای وەک جەژنانە و خەلاتێ وی .
- ۳- پشستی تیشستی زارۆک و گەنج و زەلام ل ناڤ کۆلانین گوندی کۆمەدین و یاریین جوان ب هیکا دکەن .
- ۴- زەلام و ربهسپی دگەل مجیورێ گوندی ل هەموو گوندی دگەرین و جەژنا ئیک و دوو پیروژ دکەن .
- ۵- پشستی مالخۆبێ مالی ژ جەژنانی دزقوت، هەندەک هیکا دگەل خۆ دبه ته ناڤ زەڤیا چاندی و وان و قالکین هیکاییین رەنگا و رەنگ دەاڤیژته ناڤ دەخلی بو بەرەکەتی .
- ۶- هێڤاری دەمی پەز ژ چێروانی دزقوت، ئیزدی وی رۆژی پەزی نادۆشن ، بەلکو بیچیکا (بەرخ و کارا) بەرددەنە بەر ماکا، و د بیژنە قی کرپاری ستیکوش .
- د- (رۆژا پشستی جەژنی)
- ۱- بەری نیڤرو شقان دی پەزی ئینتە دەهنی کو دڤی رۆژیدا پەز دبه ته (کەری) و هەر رۆژ ل وی دەمی ب هەڤرا بییری دی پەزی خۆ دۆشن، چونکی بەری هنگی پەز ل مالا ددۆتن .
- ۲- دەمی پەز دئیتە دەهنی، بییری پارزوونکا هلدگرن و خەلاتی شقانی ل گەل خۆ دبه ن، پاشی دی خریچکەنە شقانی و ئەو ژ دی ب گۆپالی بەرهڤانیی ژ خۆ کەت، بەلی ل دوماهیی ژ بەر دادنیت و گۆپالی وی ژی وەردگرن و پرت پرت دکەن و وان پرتکا ل هەڤ دوو بەهر دکەن، پشستی قی ری و رەسمی دی پیکڤه روونین و خەلاتی شقانی ژ سەوک و هیکا یانژی کالک و گۆرا و جەمەدانیی ددەنی، دەمی بییری دئینە مال، هەر ئیک ژ وان دی وی پرتا گۆپالی ب مەشکا خۆ ڤه کەت بو بەرەکەتی .

فهرهه نگوک

دههنی : دقردا مه بهست (دهم) (دههنی سبئی - دههنی هیتقاری)
خریچکرن : هیتشکرن

پرسیار

پ ۱) قان قالایان تژیبکه:

- ۱- جهژنا سهه سالی دکهفته روژا ژمهها نیسانا روژهلای.
- ۲- ل جهژنا سهه سالی ئەم ئیزدی دپیژین.
- ۳- ل هیتقارا جهژنا سهه سالی ئەم ئیزدی ، هیکا دکه لینی و دکهین.
- ۴- جهژنا دیرینیا ئیزدیاتی خویا دکهت.
- ۵- ل جهژنا سهه سالی زاروک یاریا دکهن.

پ ۲) ب نیشانا (✓) یان (×) بهرسقا قان رستین ل خواری بده:

- ۱- سهه سال جهژنه کا دیرینه
- ۲- هیتقارا جهژنا سهه سالی ئەم سهو کا ل ههف دگیژین.
- ۳- سبهیکا جهژنا سهه سالی کولیلکین نیسان ب سهه دهه ریبین خانیا قه دکهین.
- ۴- روژا جهژنا سهه سالی ئەم ئیزدی جهژنا ئیک و دوو پیروژ دکهین.
- ۵- ل جهژنا سهه سالی بیریقان شقانی خو خهلات دکهن.

پ ۳) ری ورهسمین هیتقارا جهژنا سهه سالی بژمیره؟

قهولی ههزار وئیک ناف

ئهف قهوله په سنا خودی دلۆقان و تاووسی مه له ک وهنده ک
خاس وچاکین ئیزدیان دکهت، دیسان دیاردکتهت کو سوپ و
خه لاتین وان خاس وچاکا ژ با خودی مه زنه، که قناریا لالشی
دناف سه به قین قه ولیدا خوبا دبت وههردیسا ئهف قهوله
به حسی پیکهاتین عهردی دکهت ژ هسکاتییی وئافی:
ئهفه ژی چند سه به قه ژ فی قهولی:

« ب دهستوری خودی »

په دشایی من ههزارو ئیک نافه

ئهف دنیا ل باوی سه عهت وگاڤه

ئهو دزانت ل به حرا چند که شکول نافه

ل به ستا چند که قه دناڤه

ئهوی ههوا کره بووک و ئادهم کره زاڤه

* *

چهندی بانیه، چهندی په ساره

چهندی به پیه چهندی به حره

هه موول سهر که فا سلتان ئیزی یه دیاره

* *

په دشایی من یی بیرییه

خۆزی من بزانییه

کا گای مه ستره، ئان ماسییه؟

* *

شرووتا من ژ څييه
تهفتيشا مه ژ څي جهوابييه
ماسي سي جارا مهستره ژ گييه

* *

بر مه بهر دهستي وي هوستايي
ههفت مهلهک سهکنين ل بهر وي گايي
ههر ههفت خاس وقله ندهريت په دشايي

* *

نهو بهحرا ب ناڅ نسيبه
ب رايي وان شهقينه
کاسهک ژ وانړا دښينه
ههر ههفت بوونه مهله کيټ زه مينه

* *

ههر ههفتا ژي څه دخواره
دور مه ووجي بووه به حره
کاسهک ژ وانړا دهناره
گاي وماسي ژي څه دخواره
له ول سهر پشته خو څه بوول کرن ، دهشت وبان و بهري وبه حره

* *

هاته با سوړا خوداني کاسي
هه ي رکنوژ نه ساسي
سلتان نيزي بخو خوداني کاسي

* *

سى سەدو شىست و شەش نەبى دىمورسلن
هەموو ل بەر وئى كاسى دكەملن
هەموو ل بەر حكەمەتا سەلتان ئىزى دخورجلن

* * *

يا سەلتان ئىزى تووى ل ئەردا وئى ل ئەسمانا
تووى ل بەحرا تووى ل بنىانا
تووى ل زارا تووى ل زامانا
تووى ل چىيا تووى ل سەكانا
مرازنا ئەم ژ تە دخوازىن دىن وئىمانا
« ئەم دكىمىن و خودى يى تەمامە »

فەرھەنگۆك

گای : دقردا مەبەست هەشكاتىيە

ماسى : دقردا مەبەست ئاقە

زەمىن : ئەرد

پرسىيار

پ ۱) قەولئى ھەزار وئىك نەف بەحسى چ دكەت؟

پ ۲) قان سەبەقا تەمابكە:

۱- چەندى بانىيە چەندى پەسارە

.....
.....

۲- شرووتا من ژ ئىتە

.....
.....

ناقہ رۆک

- ۶ وانا ئیکئی : ئیزدیاتی -----
- ۹ وانا دووی : دو عایا هیقاری -----
- ۱۴ وانا سییی : لالشا نورانی -----
- ۱۷ وانا چاری : شه هدا دینی -----
- ۲۰ وانا پینجی : ژ خاس و چاکین مه ئیزدیان شیخادی -----
- ۲۲ وانا شه شی : دو عایا ئیزدیاتی -----
- ۲۷ وانا هفتی : جه ژنا بیلندی -----
- ۲۹ وانا هشتی : قه ولی زه بوونی مه کسور -----
- ۳۹ وانا نه هی : کراس گوهورین -----
- ۴۵ وانا ده هی : ژ خاس و چاکین مه ئیزدیان شیخ حه سن -----
- ۴۷ وانا یازدی : تاووس و تاووس گیران -----
- ۵۱ وانا دوازدی : جه ژناسه ر سالی -----
- ۵۵ وانا سیزدی : قه ولی هه زارو ئیک ناف -----